

09/10/2018

ALİ TAPTIK

Peyzajdaki Yumurta

Gri, yumuşak ve pütürlü kapak ile “HAMMER FOR SCALE” yazısı beni çekiyor. Keçe gibi yumuşak bir kitap kapağına dokunacağımı sanırken, zımpara dokusu olarak nitelendirebileceğim bir hisle karşılaşıyorum. Başka hiçbir bilgi yok. Yan kâğıtta, elinde çekiç, taşlara vuran bir adam görüyorum. Bir arkeolog, belki bir jeolog olabilir mi? Belki de bir demiryolu işçisi. Arkasından tanıdık gelen bir alıntı, ama yazarı tanıdık değil. Sonra dünyanın, suyun, rüzgârın ve mevsimlerin döngülerine, niyetli bir dokunuş olmadan var olagelene hayranlık uyandıracak bir kaya fotoğrafı ve fotoğrafın ortasında duran bir çekiç gözüküyor. Belli ki ölçek olarak konulmuş. Bu epilog denebilecek sekansın ardından kitabın ismini tekrar görüyorum: “*Hammer for Scale* – Ege Kanar.” Böylelikle kitabın müellifiyle de selamlaşıyorum.

Belki de itiraf etmeliyim. Bu kitabın içeriğini —kitaba ulaşmadan— nisan ayında duymuştum, aylardır da merak ediyordum. Kanar’ın yeni kitabı “Amerika’dan bir arşivdeki¹ fotoğraflardan bir seçki”yi bir araya getiriyordu. Böylesi bir öncül ile insanın gözünde bir kitap canlanmaya başlıyor. Beklenti ile gerçeğin buluştuğu andayım artık. Kanar’ın kitabı benim hayal ettiğimden ya da beklediğimden çok daha özenli, ağırbaşlı ve ciddi. Yazıyı hazırlarken, kitap birkaç şehir değiştirdi benimle. Seyahat ederken okuyacak, bakacak ve tefekkür edecek vakit bulmak daha kolay oluyor. Bir üst paragrafta değindiğim alıntının kaynağını, Alberto Pérez-Gómez’in “Architecture as Drawing” makalesinin fenomenolojiden bahsettiği son satırlarından hatırlıyorum. Gaston Bachelard’ın *Mekânın Poetikasi*’nda tartıştığı Mandiargues’in “Peyzajdaki Yumurta” metnindenmiş; peyzaj ve onun algısını değiştiren tekil bir nesneyi, camdaki bir pıhtıyı tasvir ediyor.

Hammer for Scale, Ege Kanar,
kendi yayını,
Haziran, 2017 (ön-edisyon, 20 kopya),
Nisan, 2018 (1. edisyon, 230 kopya),
13 × 16,5 cm, 166 sayfa,
72 fotoğraf

Kitap aslında fotoğrafta gösterilenden çok, ölçek teşkil etmesi için konulan nesne ile ilgileniyor. Çekicinin bir ölçek olarak kullanımı, taş oluşumlarının katmanlaşmaları gibi birçok görünürlüğü barındıran fotoğrafları bir veri havuzuna da dönüştürmüş oluyor. Tabii nesnenin bende çağrıştırdığı yetersizlik hissi şahsi bir yolculuğa çıkıyor ve taş sedimantasyonlarına bakarken Aslıhan Demirtaş'ın *Kaide* programı ve yakın zamanda tanımladığı Kış Bahçesi'ne gidiyor. Kanar'ın dikkatli sekansına metin olarak, fotoğraflara arşivde eşlik eden bilgilerden sadece çekiç nesnesini bir ölçek olarak anlamlı kılacak bölümler eklenmiş. Sürekli sözel ve görsel olarak tekrarlanan bu nesne beni önce doğa-insan-*techne* üzerine düşünmeye davet ediyor. Tekrar içinde anlamını yitirdikçe, manzarada kaybolup beni kaya dokularının biricik güzellikleriyle baş başa bırakıyor.

Arkeoloji ve jeoloji için çekilen fotoğraflarda belli bir ton derinliği hedeflenir. Işığın açısında değişiklikler, kontrasta müdahaleler fotoğrafı bir araştırma kaynağından yanıltıcı bir malzemeye dönüştürebilir. Tüm bunun yararı, bu fotoğraflara yıllar sonra bakarken tüm o dokuların karmaşasında günümüzde sık sık karşılaşamadığımız çiğ ama keyifli, basit ama derin bir etki yaratmaları. Fotoğraf *junkie*'siyseniz, bunlardan keyif almamanız imkânsız. Kanar'ın fotoğraflara baskı öncesi çalışması yapıp yapmadığını bilmiyorum. Ama dijital baskı için heyecan verici kalitede bir ürün var elimde.

Fotoğrafın farklı amaçlarla kullanımını belli bir çatı çerçevesinde yeniden çerçevelemek “temellük” kavramı bağlamında değerlendirilebilir. Sherrie Levine'in Walker Evans ve Ansel Adams'ı yeniden çerçeveleyişi aklıma geliyor. “After Walker Evans No. 4” bu kadar önemli yapan Evans mı, yoksa fotoğrafın çekildiği FSA² bağlamı mı?

Fotoğrafın her an her yerde olmaya başladığı çağlarda ise Erik Kessels'in *Useful Photography* serisi fotoğrafı gündelik hayat içinden çekip yeniden çerçeveliyordu. 2010'larda eBay'de satılan aynalar, LCD ekran fotoğrafları ya da Okay Karadayılar'la yaptığımız *Açık Ev* gibi çalışmaları aynı *zeitgeist* içinde değerlendirebiliriz herhalde. Kanar'ın *Hammer for Scale*'i vernaküler görüntülerin temellük ve araştırma —arşiv fotoğraflarını yeniden değerlendirme— olarak iki yakın aksta birden işliyor. Kitabın kütüphanemdeki en benzeri ise Helmut Völter'in *Cloud Studies*'i olabilir. Völter'in kitaptaki stratejisi Kanar'ınkinden biraz farklı. Bulut gözlemcilerinin kullandığı farklı tekniklerden örnekleri bir araya getirirken, bunları bağlamından koparmak yerine tarihsel bağlamları içinde, kullanıldıkları araştırmalardan parçalarla birlikte gösteriyor. Kitaba bir

sanatçı yayını olarak bakmamızı sağlayacak unsurlar ise farklı arşivlerden fotoğrafları, kaynakçayı dizişi ve Alman romancı Marcel Beyer'in bu fotoğraflara tersten bakan, apofeni ile ilişkilendiren metni. Beyer'in metninin ilgi çekici yanı belki yazarın kitapla ilişkisini de tüm yazı ile açık ederek kitaba katkısını sorgulaması olabilir.

Arşivleriyle problemlili bir ilişkisi olan bu ülkede, Kanar yerel bir arşiv yerine Amerika'da kamuya açılmış bir arşive bakarak yerel tartışma düzleminin sınırlarının dışına çıkıyor. İsmiyle çeken; cilt, kâğıt seçimi, işçilik gibi özellikleriyle beni etkileyen kitap, kaynağına fazla bağlı kalmaya çalışmasıyla düşündürüyor. Birçok soyut düşünceyi çağırabilecek böylesi bir imgelem (ölçek olarak çekiç) ve görsellikleri etkileyen vernaküler fotoğrafları bir araya getiren kitap kaynaklarını düzgün göstermeye fazlasıyla özenli: Her fotoğrafın arşivdeki bilgileri sonunda bir liste olarak bize sunuluyor. Kitabın etkisinden bir şey çalmasa da bağlamlarından koparılmış olan bu fotoğrafları mekân, tarih gibi bilgilerle çapalamanın arkasındaki fikri anlamıyorum. Son metin ise başka büyük bir tartışmaya gebe: Bir fotoğraf/sanatçı kitabı kendini ne kadar tarif etmeli? Bu konunun farklı fanatik kamplarından hâlâ kendime birini seçemediğimi itiraf etmem lazım. Kitabın kurgusundan çıkarılabilecek olanın tekrar sözel olarak ifade edilmesi gerekli olmayabilir.

Hammer for Scale arşiv, yıkım, doğa, insan ve kayalar üzerine bir kitap. Bir sanatçının arşivdeki biricik bir durumu itinayla yeniden çerçevelediği, fotoğrafların görselliği ve kitabın bütün olarak çağırıldığı kavramlar üzerine düşünürken keyif verecek bir sanatçı yayını. Kitap nesnesi olarak basit bir tasarım, doğru malzeme seçimleriyle çok iyi bir şekilde üretilmiş. Az sayıda basılmış olan bu iş 6–28 Ekim 2018 tarihlerinde ölçek ve anlatı kavramlarına odaklanan bir video yerleştirme ile Poşe'de sergilenecek. Kitabın bir kopyasını edinmek için harika bir fırsat.

{fotoğraflar: Ali Taptık / Onagöre}

1. U.S. Geological Survey Web Content Archive [Birleşik Devletler Jeolojik Araştırma İnternet Arşivi]

2. Farm Security Administration